Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työvoiman maahanmuutto ja kotouttamisyksikkö
Eduskunta
Hallintovaliokunta

Asiantuntijalausunto 1.6.2020

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain 27 ja 49 §:n muuttamisesta (Ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten jälkihuollon ikärajan nosto)

Työ- ja elinkeinoministeriössä on valmisteltu hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain 27 ja 49 §:n muuttamisesta. Esityksen tavoitteena on muuttaa lakia kotoutumisen edistämisestä siten, että alaikäisinä turvapaikanhakijoina ilman huoltajaa Suomeen tulleet nuoret voisivat olla tuen piirissä 21 ikävuoden sijasta siihen saakka, että he täyttävät 25 vuotta. Muutos koskee oleskeluluvan saaneita nuoria, ei turvapaikanhakijoita. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia kotoutumisen edistämisestä siten, että kunnalle korvataan toimenpiteistä aiheutuneet kustannukset, kunnes nuori täyttää 25 vuotta. Nykyisin tuo ikäraja on 21 vuotta.

Ehdotetun muutoksen taustalla on lastensuojelulain 1.1.2020 voimaan astunut muutos, jossa lastensuojelun jälkihuollon yläikärajaa nostettiin 25 vuoteen. Kotoutumislakiin ehdotetulla muutoksella on tarkoitus asettaa toisiinsa nähden vastaavan kaltaisissa mutta eri lakien soveltamisalaan kuuluvissa tilanteissa olevat nuoret yhdenvertaiseen asemaan toisiinsa nähden.

Kohderyhmä
Suomesta hakee vuosittain turvapaikkaa muutama sata ilman huoltajaa saapunutta lasta. Vuonna 2015 lapsia saapui yli 3 000. Saapuneiden joukossa on kaiken ikäisiä lapsia. Aiemmin suurin osa tulijoista oli poikia mutta tällä hetkellä kasvava osa on tyttöjä.

Suomeen ilman huoltajaa tulleet alaikäiset turvapaikanhakijat 2015-2020:

2015	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**05/2020**
3 017	380	179	112	102	20

Laki kotoutumisen edistämisestä määrittelee palvelut
Laissa kotoutumisen edistämisestä säädetään niistä palveluista, joita oleskeluluvan saaneille ilman huoltajaa tulleille alaikäisille tarjotaan. Lain mukaan kotoutumista edistävinä ja tukevina toimenpiteinä ja palveluina voidaan järjestää *jälkihuollon toimenpiteitä ja palveluja* (26 §). Lapset ja nuoret voivat tällä hetkellä olla tukitoimenpiteiden piirissä, kunnes he täyttävät 21 vuotta (27 §).

Asiakasryhmän kannalta perustelut lakimuutokselle ovat samat kuin lastensuojelulain vastaavan muutoksen kohdalla. Jälkihuollon asiakkaiden on havaittu tarvitsevan tukea myös sen jälkeen, kun he täyttävät 21 vuotta.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleet ovat haavoittuva ryhmä ja perheessä erossa olo vaikuttaa heidän hyvinvointiinsa. Jälkihuollon tavoitteena on ennaltaehkäistä nuorten syrjäytymistä ja tukea kotoutumista – lisätuki itsenäistymisen kannalta kriittisinä vuosina maksaa itsensä takaisin, kun nuoret oppivat pärjäämään.

Toisin kuin lastensuojelulain puolella, ei kotoutumislaissa ole subjektiivista oikeutta jälkihuoltoon, vaan kunnat tarjoavat tukea tarpeen mukaan. Kustannusten korvaamisen edellytyksenä on, että asiasta on sovittu ELY-keskuksen ja kunnan kesken (49 §).

Ilman huoltajaa maassa olevien hoivan kustannukset
Jälkihuollon kustannukset vaihtelevat kunnittain. Sosiaali- ja terveysministeriö on arvioinut lastensuojelulain mukaisen jälkihuollon vuosikustannusten olevan 4348 euroa asiakasta kohden (HE712019 vp). Kuntien mukaan kotoutumislain mukaisen jälkihuollon kustannukset ovat pääasiassa tätä alhaisempia. Kustannukset alenevat sitä mukaan, mitä vanhemmasta nuoresta on kyse. Esimerkiksi Oulussa on arvioitu, että 20-21 –vuotiaiden jälkihuollon vuosikustannus on 850 euroa asiakasta kohden. Monessa kunnassa arvioidaan, että noin kolmasosa nuorista olisi jälkihuollon tarpeessa täytettyään 21 vuotta.

Vuoden 2015 kasvaneen turvapaikanhakijamäärän johdosta jälkihuollettavia 18-20-vuotiaita arvioidaan olevan tällä hetkellä enintään 2 000. Muutoksen arvioitu enimmäiskustannus on tälle kohderyhmälle 2,6 miljoonaa euroa vuonna 2021 ja 5 miljoonaa euroa vuosina 2022-2024. Kustannukset on huomioitu vuosia 2021-2024 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa momentilla 32.50.30 (Valtion korvaukset kotouttamisesta).

Sisäministeriön yhdessä muiden ministeriöiden kanssa tekemien arvioiden perusteella maahan saapuu vuosina 2020-2023 vuosittain 120-200 alaikäistä turvapaikanhakijaa ilman huoltajaa. Jälkihuollon kustannukset tulevat siten myöhempinä vuosina laskemaan vuosien 2021-2024 tasosta, mikäli tulijamäärät pysyvät arvioidulla tasolla.

Lausuntokierros ja aikataulu
Kotoutumislain muutosesityksestä annettiin yhteensä 13 lausuntoa. Kaikissa lausunnoissa kannatettiin ehdotusta jälkihuollon ikärajan nostamisesta.

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin aikaisintaan, kun vuoden 2020 neljäs lisätalousarvio on hyväksytty ja vahvistettu. Esitys liittyy vuoden 2020 neljänteen lisätalousarvioesitykseen siten, että momentin 32.50.30 päätösosan käyttötarkoitusta muutetaan siten, että kustannusten korvaaminen on mahdollista 25 ikävuoteen saakka.

Neuvotteleva virkamies Anna Bruun